

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА
ТА ГРАФІКИ**

**«НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В
СИСТЕМІ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД, ПЕРСПЕКТИВИ»**

Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції

**15 травня 2024 року
м. Одеса**

ОДЕСА – 2024

УДК: 378:37.09:7-057.86(08)

**Рекомендовано до друку Вченою радою Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського» (Протокол № 17 від 27.06.2024р.)**

Упорядники: Твердохлібова Я. М., кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки;

Спасскова О. П., кандидат мистецтвознавства, асистент кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки.

Рецензенти: Ракович В. В. кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри образотворчого мистецтва і дизайну Херсонського державного університету;

Бартенєва І. О., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Науково-методична організація процесу підготовки фахівців в системі художньо-педагогічної освіти: досвід, перспективи : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (15 травня 2024 р., м. Одеса) / упоряд. Я. М. Твердохлібова, О. П. Спасскова. – Одеса : Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, 2024. – 116 с.

До збірника ввійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Науково-методична організація процесу підготовки фахівців в системі художньо-педагогічної освіти: досвід, перспективи», яка відбувалася у Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» 15 травня 2024 року.

Збірник призначений для науковців (докторанти, аспіранти, магістранти), здобувачів вітчизняних та зарубіжних закладів вищої освіти, педагогічних працівників різних типів закладів освіти, художників, дизайнерів, представників творчих спілок, арт-ринку.

Автори тез несуть особисту відповідальність за достовірність поданих матеріалів та за порушення прав інтелектуальної власності інших осіб.

Ольга ПЕТРЕНКО

*викладач кафедри образотворчого мистецтва
Криворізького державного педагогічного університету,
м. Кривий Ріг*

Діана ЛЮТА

*студентка 3 курсу, художньо-графічного відділення, факультету мистецтв,
Криворізького державного педагогічного університету,
м. Кривий Ріг*

ПЕТРИКІВСЬКИЙ РОЗПИС У ЙОГО КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОМУ Й ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ВИМІРАХ

***Ключові слова:** петриківський розпис, народно-декоративне малярство, художня освіта, методика викладання петриківського розпису, естетосфера майбутнього вчителя образотворчого мистецтва.*

Умови, в котрих перебуває українське суспільство і державність сьогодні, диктують, власне, напрямки подальшого розвитку, котрі більшість сучасних дослідників пов'язують з глобалізаційними перспективами, а також інтенсивною євроінтеграцією. Повномасштабний воєнний конфлікт на території України у сукупності великої кількості негативних факторів, одночасно з тим, провокує потенціювання національної самосвідомості українців, а також зацікавленості у збереженні, популяризації і передачі генетичної, народної спадщини наступним поколінням.

Галузь духовної культури, зокрема, мистецького спрямування, завжди залишається однією з найбільш чутливих до будь-яких тенденційних змін національно-визвольного характеру у суспільстві, тому може слугувати виразом національної волі, а також і методом кристалізації художньо-естетичної й національно-культурної самоідентифікації особистості. Окреслені чинники мають вирішальне значення у сфері художньо-педагогічної освіти, як невід'ємної ланки сучасного українського освітнього простору.

В межах даного дослідження актуалізується питання розвитку естетосфери майбутнього вчителя образотворчого мистецтва на засадах національно-

патріотичного виховання, що вміщує в собі прагнення до вивчення й популяризації петриківського розпису, як самобутнього, ендемічного культурно-мистецького явища.

Петриківський розпис ідентифікується, в першу чергу, саме як вид українського народного декоративного малярства, що відомий своїми специфічними техніко-технологічними й формально-стилістичними рисами. Він виник наприкінці XVIII ст. у селі Петриківка, що на Дніпропетровщині, і став не лише популярним у народі, а й отримав визнання світової спільноти, що послугувало внесенням у 2013 році під час 8-ої сесії ЮНЕСКО даного культурно-мистецького явища до Списку нематеріальної культурної спадщини людства [5, с.167]. Історія видатного села насичена подіями та відомими постатями, що говорить про притаманність петриківському малярству архетипічного характеру. Важливим аспектом петриківського розпису є також спадкоємність його традицій, адже його техніко-технологічні особливості й багатство мови візуального втілення передавалися від майстра до учнів.

У часи виникнення, своєрідне малярство Петриківки виконувалося першочергово на стінах побілених хат-мазанок з використанням натуральних фарб на основі олії, природніх фарбників та глини. Традиція прикрашання оселі і побутових речей відома українцям від прадавніх часів, проте наприкінці XIX – початку XX ст. цей процес отримує особливого розвою. Дане явище увійшло до національної культури в якості селянського хатнього малювання, в результаті чого утворився специфічний різновид української традиційної мальованої хати або мальованки, хати-мазанки, влучно названої Д. Кутаковою *«праматір'ю української архікультури»* [1, с.172].

Від кінця XIX ст., з'явилися нові матеріали, такі як папір, фарби на основі олії та води, що дозволило розвивати техніку малярства радикально новим шляхом, розповсюджувати її і популяризувати серед широких верств населення через запровадження майстерень, студій з навчання основам даного ремесла. З огляду на вищесказане, яскраво помітною постає одна із властивостей петриківського розпису – його орієнтація на художньо-культурний обмін, асиміляцію у сфері художньої освіти.

Декоративно-орнаментальні мотиви петриківського розпису мають свою унікальну стилістику та іконографію, що відображають давні вірування українського народу, а також демонструють візуальне оформлення концепції української

ментальності, найтипівішими рисами котрої виступають антеїзм (в якості глибокого духовного зв'язку з природою) і етнічна матріархальність [2, с.201]. Окреслені якості петриківського розпису маніфестують його глибоко етнічне походження із царини народного, селянського традиційно-побутового малярства, що і становить його найбільшу культурно-естетичну цінність і привабливість.

В ході вивчення техніки й сюжетики петриківського розпису у межах того чи іншого спецкурсу з декоративного малярства, більшість здобувачів художньо-педагогічної освіти встигають лише поверхнево ознайомитись із загальними властивостями, часто, не враховуючи ендеміку художньо-образної мови петриківського стилю. Погоджуючись з А. Чуднівцем, варто підкреслити дуальний характер формоутворюючих принципів побудови петриківської орнаментики, що, з одного боку, відображає певні формально-стилістичні ознаки козацького бароко, а з іншого, пошуки вияву природного світу степового краю засобами візуальної інтерпретації і уяви народного майстра [4, с.148-149].

Одночасно з тим, петриківський розпис в силу своєї територіальної та стилістичної ендеміки, володіє своєрідним техніко-технологічним інструментарієм, а також містить набір усталених формотворчих елементів, з котрих вибудовуються складні композиційні мотиви з великою кількістю деталей. З огляду на це, навчально-методичні аспекти петриківського розпису, найчастіше, включають у себе:

- здобуття навичок виконання розпису пальцями, рогозиною і пензлем з котячої шерсті;
- опанування специфічної техніки мазка: «зернятко», «криве зернятко», «гребінчик», «горішок», а також «вільний мазок» і «перехідний мазок» [3];
- оволодіння принципами стилістики і формоутворення окремих природніх елементів: ягід, грон, квітів і суцвіть, стебел і листя, метеликів і пташок, зооморфних мотивів;
- засвоєння принципів композиційної побудови в петриківському розписі, як в рядковому орнаменті, так і композицій у прямокутному, круглому, овальному форматах;
- вивчення основ оздоблення й декорування петриківським розписом – від побутових предметів, взуття, одягу і аксесуарів до монументально-декоративних панно в інтер'єрі, digital-арту у сфері реклами і дизайну, тощо.

Підсумовуючи викладене, можна зазначити, що опанування техніки петриківського розпису відіграє важливу роль у формуванні естетичної культури майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. Поряд з тим, формування естетосфери особистості, що у своїй навчально-педагогічній і художній діяльності зустрічається з необхідністю застосування знань з основ петриківського розпису, не може обмежуватись виключно технологічною стороною. Даний вид малярства представляє собою складне культурно-мистецьке явище, в котрому міцно переплітаються між собою як формально-стилістичні прийоми і засоби до побудови орнаментального розпису, так і ментально-естетичні, зокрема, значущу роль відіграє семантика елементів петриківського розпису і символіка кольору [2, с.203], усвідомлення й вивчення котрих складає одне з найважливіших завдань у підготовці фахівця з декоративно-прикладного мистецтва.

Список використаних джерел

1. Кутакова Д., Любчук О. Петриківський розпис – туристична принада України та всесвітня спадщина ЮНЕСКО. *Розвиток туристичного бізнесу, економіки та підприємництва: виклики сьогодення* : матеріали І всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти і молодих вчених, 26-27 вер. 2023 р., м. Дніпро. С.172-174.
2. Лісунова Л. В. Естетико-ментальні аспекти петриківського розпису у формуванні естетичного сприйняття майбутніх вчителів образотворчого мистецтва. *New knowledge: strategies and technologies for teaching young people* : The 15th International scientific and practical conference. April 16 – 19, 2024. Lisbon, Portugal. С.200-203.
3. Технологія петриківського розпису: сучасні тенденції: навчально–методичний посібник / Упорядники В. А. Яковлева, О. О. Вовченко. Кривий Ріг: ЗВО «КДПУ», 2019. 70 с.
4. Чуднівєць А. Самобутність петриківського розпису та іманентна творчість за кордоном: порівняльний аналіз художньої стилістики. *Мистецтвознавство України*. 2016. Вип. 16. С. 148-155.
5. Чуднівєць А. Петриківський розпис: Історія. Проблеми. Перспективи. *Етнодизайн у контексті українського національного відродження та європейської*

інтеграції. Кн. 3 : зб. наук. праць / редкол. : гол. ред. М. І. Степаненко, упоряд. і наук. ред. Є. А. Антонович, В. П. Титаренко та ін. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2019. С.167-172.

Ольга ПЕТРЕНКО

*викладач кафедри образотворчого мистецтва
Криворізького державного педагогічного університету,
м. Кривий Ріг*

Людмила ЩЕРБАКОВА

*старший викладач кафедри образотворчого мистецтва
Криворізького державного педагогічного університету,
м. Кривий Ріг*

**ЕСТЕТИЧНО-МЕНТАЛЬНІ ПАРАМЕТРИ ПОБУДОВИ
ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ В МЕЖАХ КУРСУ
«ХУДОЖНЬО-ПРИКЛАДНА ГРАФІКА»**

Ключові слова: *естетосфера сучасної графіки, індивідуальна робота зі студентами художніх спеціальностей, графіка, сучасна графіка, художньо-прикладна графіка.*

Графіка як вид образотворчого мистецтва чітко диференціюється відповідно до технік і форм виконання, що склалися продовж тривалого терміну розвитку графічних засобів зображення в історії мистецтва. Відповідно, для окремих етапів розвитку графіки притаманна своя естетосфера, що об'єднує в собі низку важливих культурно-історичних та художньо-естетичних параметрів.

У тому випадку, коли графіка виступає в якості центрального предмету в межах фахової дисципліни у процесі підготовки студентів художніх спеціальностей, укладаючи зміст дисципліни, важливо враховувати не тільки історію становлення графіки, її техніко-технологічні аспекти, але й актуалізувати дисциплінарну проблематику відповідно до сучасної естетосфери візуального мистецтва.

Зміст

Бартенєва І., Фазлуєв В. Теоретичні аспекти підготовки майбутніх фахівців мистецького спрямування до формування естетичної культури здобувачів освіти.....	3
Богайчук Л., Гвоздьова О. Образ Тараса Шевченка у творчості сучасних художників.....	7
Бредньова В., Прохорец І. Особливості методики графічної підготовки студентів молодших курсів на сучасному етапі.....	10
Брянський Г. Сенс педагогічно-мистецької творчості майбутнього вчителя образотворчого мистецтва у новітніх освітніх реаліях.....	13
Волинська О. Національна мистецька освіта України: досвід Галичини.....	17
Ворніков В. Формування толерантного менталітету особистості в світлі сучасних принципів навчання: інтегративна єдність мистецтва й педагогіки.....	20
Главенчук О. Метод викладання. Девіз викладача і здобувача освіти: «Будь-яке навчальне завдання виконане здобувачем освіти – потенційна виставкова робота».....	25
Гоманюк В. «Кодима-фест» – творча лабораторія Одеського художнього фахового коледжу ім. М. Б. Грекова (досвід практичної роботи 2016-2019 н. р.).....	32
Ейвас Л. Самобутність професійного мистецтва витинанки дніпровського регіону.....	34
Ейвас Л., Губа А. Народна обрядова символіка у декоративних композиціях сучасних українських митців.....	37
Ковальов О., Мірошніченко Н. Історично-мистецькі основи етнокультурної спадщини Сіверщини.....	41
Котова О., Лі Сяосюань Орнаментальні особливості у методиці створення портретного образу в декоративній скульптурі.....	46
Красюк І. Освітні втрати та шляхи їх подолання в умовах воєнного стану.....	48
Крижевська С Необхідні складові підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва.....	52
Литовченко Н., Поступаленко Р. Популяризація українського мистецтва за кордоном під час війни.....	54
Лоза Н., Борисюк З. Анімалістика у художньому ткальстві. Шлях у пошуку художнього образу у навчанні здобувачів вищої освіти художньо-графічного факультет.....	57
Малік О. Артрезиденція «Ціна свободи» – новації в творчому середовищі візуального мистецтва України.....	59
Мунтян С. Значення Петриківського розпису в сучасному мистецтві.....	61
Орос І. Сучасні інтерактивно-розвивальні методи навчання майбутніх художників-педагогів: поєднання друкованої та комп'ютерної графік.....	63

Петренко О., Люта Д. Петриківський розпис у його культурно-історичному й художньо-педагогічному вимірах.....	68
Петренко О., Щербакова Л. Естетично-ментальні параметри побудови індивідуальної роботи зі студентами в межах курсу «Художньо-прикладна графіка».....	72
Петрук Р., Воронюк А. Досвід розпису монументального об'єкта під керівництвом Володимира Прядки.....	77
Петрук Р., Прокопенко Г. До питання розробки монументального об'єкта як навчального завдання.....	79
Ракович В. Синтез традиційних і сучасних підходів під час вивчення матеріалознавства у живописі.....	81
Резніченко Г. Тарас Шевченко в українському образотворчому мистецтві.....	85
Смичковська О., Бредньова В. Удосконалення підходів до навчання онлайн на практичних заняттях з графічних дисциплін.....	88
Спаскова О. Дослідження декоративно-прикладного мистецтва Слобожанщини XVII – XVIII ст. у виданнях з книжкової колекції Бібліотеки Університету Ушинського.....	91
Спаскова О., Ван Сює Питання традицій та інновацій у підготовці магістрантів-художників із КНР.....	94
Спаскова О., Владиченко-Переверзєва М. Вплив народного мистецтва на українську книгу для дітей 60-тих років XX століття.....	97
Тарасенко О., Олійник О. Методика пошуку та вирішення художнього простору в живописній тематичній композиції «Різдво».....	99
Твердохлібова Я. Методична підготовка майбутніх вчителів образотворчого мистецтва.....	102
Харитонova І. Обґрунтування щодо ведення дисциплін «Робота на пленері», «Практика на пленері» елементарного підрівня початкової мистецької освітньо-виховної діяльності КЗПСО «Мистецька школа №15 імені Т. І. Боевої м. Одеси».....	107
Шевчук Т. Візії війни в сучасній українській політичній карикатурі та постері.....	109
Шкільник О. Тема козацтва в образотворчому мистецтві як засіб формування патріотизму і національної ідентичності особистості: історичний аспект.....	117

Наукове видання
НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ В СИСТЕМІ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ:
ДОСВІД, ПЕРСПЕКТИВИ
Всеукраїнська науково-практична конференція
м. Одеса, 15 травня 2024 року